

POSUDOK k Dizertačnej práci MgA. Soni Zajacovej pod názvom

ECO TRENDY - ECO FRIENDLY

Odevný a módný svet prechádza seizmickými posunmi. Táto revolúcia tlačí výrobcov a spotrebiteľov k požiadavke na zmenu vo všetkých aspektoch podnikania - od sociálne zodpovedných postupov v rámci dodávateľského reťazca až po použitie inovatívnych a udržateľných materiálov. Ľudia sa začínajú viac pozeráť na príbeh a cestu každého produktu. Už to nie je len o estetike. Je to príbeh o remesle, udržateľnosti a transparentnosti. Reformácia je najvyššou značkou nového „luxusu“

Rezonuje potreba preklenúť módu a vedu s cieľom vytvoriť udržateľnú budúcnosť. Hovorí sa o nositeľnej technike zabudovanej do vlákien a textílií, ktoré dokážu vyriešiť veľa problémov. Toto nové smerovanie kladie aj iné princípy tvorby dizajnérov a módnych návrhárov.

Textilný priemysel je druhým najviac znečisťujúcim priemyslom na svete. Ako môžeme zmeniť naše správanie spotrebiteľov, ak chceme vyzeráť dobre a luxusne? Ako môžeme preklenúť módu, udržateľnosť a technológiu?

Tieto otázky si kladie doktorandka Soňa Zajacová a snaží sa hľadať odpoveď ako ďalej.

Preto vnímam jej tému dizertačnej práce pod názvom EKO TRENDY – EKO FRIENDLY za výsostne aktuálnu a zmysluplnú. Reflektuje celosvetovú atmosféru potreby zmeny, nielen v spôsobe výroby ale aj zmenu v správaní sa spotrebiteľa a nositeľa a zodpovednosti dizajnéra.

Za hlavný cieľ dizertačnej práce si kladie doktorandka zmapovať situáciu a stav udržateľnej módy a jej dopad na životné prostredie. Hlavnými kritériami v hodnotení módnych značiek a dizajnérov sa stali ich metódy a prostriedky vytvárania udržateľnej módy. Zameriava sa hlavne na zahraničné značky s celosvetovou pôsobnosťou alebo významných dizajnérov fokusovaných na tento program. Jej výber reprezentuje na príkladoch, napr. ako H&M, spolu so sesterskou značkou COS, ktorá predstavuje nadčasové smerovanie módy s kvalitnými materiálmi a dobrým remeslom. V práci vypichuje takých autorov, dizajnérov, ktorým záleží na transparentnosti a udržateľnosti.

Sekundárny cieľ dizertačnej práce má edukatívny charakter. Toto pokladám za jeden z hlavných prínosov jej výskumu. Výchova novej generácie odevných

dizajnérov musí akceptovať nové technické a etické požiadavky doby a vychovávať spotrebiteľa ako nositeľa a nie len ako užívateľa.

Teoretickú písomnú časť rozdelila do dvoch hlavných kapitol.

Prvú, MÓDA A EKOLÓGIA rozdelila do štyroch obširných a dostatočne výpovedných podkapitol v ktorých analyzuje spoločnosť zo sociologicko-filozofického hľadiska. Pracuje s pojmami ako je móda, oblečenie a trendy. Opiera sa o poznatky francúzskeho filozofa Gillesa Lipovetského a poľsko - britského sociológa Zygmunta Baumana.

V rámci rešeršu cituje významného humanistického psychoanalytika Erika Fromma. Hlbšie rozoberá jeho teóriu „módusu mať“, kde ide o potrebu vlastniť a „módusu byť“, potrebu prežiť a zažiť. Doktorandka hľadá vlastné vymedzenie a vlastnú filozofiu bytia a nastavenia sa. Venuje sa kritickému a analytickému prístupu.

V poslednej podkapitole o TRENDACH a EKOLÓGI autorka polemizuje o význame existencie trendov v odevnom priemysle. Rýchle striedanie trendov, farebníc a siluet je síce hnacia sila vývoja a rastu ekonomiky, no na druhej strane poukázala na negatívny dopad na životné prostredie. V tejto stati sa opiera aj o názor priekopníčky udržateľnej módy, profesorky Kate Fletcherovej ktorá je zakladateľkou pojmu a celej filozofie “slow fasion“. Princípy pomalej módy rezonujú hlavne medzi mladými dizajnérmi, prahnúcimi po návrate k rukodelnému prístupu k tvorbe.

V druhej kapitole sa venuje problematike UDRŽATELNEJ MÓDY.

Pojem „Sustainable fashion“ vznikol už v 70. rokoch minulého storočia, ako reakcia na zvyšujúci sa rast populácie, produkcie a spotreby. Veľkým enviromentálnym problémom sa v neposlednom rade stáva nie len produkcia, ale aj likvidácie textilného odpadu. V súčasnosti situácia začína byť veľmi vážna. Spoločnosti produkujúce textil a odevné produkty hľadajú nové možnosti a východiská. Doktorandka správne pracovala s dostupnou, zväčša zahraničnou literatúrou a vyhľadala množstvo informácií. Výstižne pomenovala základné princípy udržateľnej módy, ktorej cieľom je finálny produkt nezaťažujúci životné prostredie, ale zároveň aby neohrozil ekonomiku a celú spoločnosť.

Kapitolu o UDRŽATELNEJ MÓDE rozdelila do šiestich statí, v ktorých sa venuje PRINCÍPOM TVORBY EKOLOGICKÉHO ODEVU. Rieši

RECYKLÁCIU ako jednu z foriem šetrného správania sa. Na druhej strane vyslovila aj kritický postoj, ako k málo riešiacemu problému nadvýroby.

Skôr vidí budúcnosť v nahradení prírodných materiálov, ktorých pestovanie a spracovanie zaťažuje enviroment, za materiály syntetické, vyrobené z odpadu.

V oblasti výskumu je vo veľkom rozmachu záujem o nové technológie a nové materiály- smart technológie, ktoré hľadajú netradičné riešenia.

Túto problematiku zhrnula do kapitoly : POUŽITIE MATERIÁLOV ŠETRÝCH K ŽIVOTNÉMU PROSTREDIU.

Pre mňa bola autentická a zaujímavá štúdia o textilných materiáloch a textilných vláknach. Pre dizajnéra je materiál z ktorého navrhuje svoje kolekcie prvoradý, lebo priamo ovplyvňuje funkciu a formu. Moderné technológie sú schopné ovplyvniť vlastnosti už pri jeho výrobe. Dlhobavlna a vlna pokladaná za ekologický materiál. Nové skutočnosti, ukazujú že to nie je celkom tak. Tieto poznatky Soňa spracovalo v stati PRÍRODNÉ VERZUS SYNTETICKÉ, BAVLNA VERZUS POLYESTER.

Budúcnosť princípov udržateľnosti v móde vidí v NADČASOVOM DIZAJNE. V tejto časti autorka poukázala na niektorých dizajnérov, ktorí pracujú s nadčasovosťou. Vidí budúcnosť práve v smart materiáloch.

Teoretickú písomnú časť dizertačnej práce hodnotím veľmi pozitívne. Zvolené metódy a spôsob spracovania spĺňajú všetky formálne atribúty dizertačnej práce. V práci aplikovala metódy analýzy, dedukcie, komparácie, indukcie a syntézy. Pracovala s dostatočnými a relevantnými zdrojmi, či vo forme použitej literatúry alebo cez internetové zdroje, ktoré sú riadne uvedené. Kladne hodnotím aj jej osobné praktické skúsenosti, ktoré zaradila do práce. Zaujímavé boli poznatky z pracovnej zahraničnej praxe v odevnej značke Boudicca, kde kriticky vyjadrila svoje názory. Na druhej strane vyzdvihuje pozitívne skúsenosti zo spolupráce so slovenskou športovou značkou Isadore Appararel, a poukazuje na aplikovanie princípov udržateľnosti v reálnej praxi.

Výhradu mám k zmysluplnosti uvedenia state EKOLÓGIA V UMENÍ, kde autorka uvádza výtvarníčku Lucy Orta a jej projekty v spolupráci s manželom. Ich práce majú skôr sociálno- antropologický a angažovane- politický charakter. Táto výtvarníčka pracuje s odevom ako výtvarným médiom a nerieši predmet výskumu doktorandky.

PRAKTICKÁ ČASŤ

V praktickej časti vyzdvihujem rôznorodosť a širší zaber riešenie danej, fokusovanej problematiky dizertačnej práce. Doktorandka pracovala na viacerých výskumných projektoch. Veľmi zaujímavý a podnetný bol projekt pod názvom EXPERIMENT.

Vývoj nových materiálov bol realizovaný v spolupráci s doc. Pavlom Mokrejšom na Fakulte technologickej na Univerzite Tomáša Bati v Zlíne, kde vznikol projekt COLLAGEN DRESS.

Tomuto projektu predchádzalo viacero materiálových experimentov v spolupráci s prof. Jakubom Wienerom z Technickej univerzity v Liberci. Cieľom bolo opakovane využívať odpadové vlákna na vytvorenie odevov, ktoré by sa dali

zákazníkovi aplikovať priamo na telo. Tieto výskumy nedospeli do úspešného konca, ale prispeli k skúsenosti so spoluprácou s vedecko - výskumnými inštitúciami. Aj negatívny výsledok posúva pokrok vpred.

Všetky postupy a výsledky experimentov boli riadne zdokumentované a odprezentované v práci.

Hlavnú časť svojej umelecko-výskumnej práce venovala odevnej tvorbe s princípmi recyklácie. Pracovala na projekte redizajnovaní armádnych prebytkov pre značku RECLAIMED FUTURE. Škoda, že tento projekt stroskotal vinou web dizajnéra. Mal potenciál na úspech svojou zmysluplnosťou.

Druhá Kolekcia NOMADIC nesie v sebe dva princípy. Prvý je návrat ku kočovnému spôsobu života, ktorý už v svojej podstate prináša potrebu minimalizovanie životných potrieb a hľadaním experimentálneho, univerzálneho odevu. V tejto kolekcií ma zaujal moment holenia kožušiny. Na jednej strane sa holením odľahčuje jedna časť odevu a na druhej strane, kde je potrebné zateplenie, táto kožušina slúži ako výplň. Tu je práve vtipná interná materiálová migrácia v rámci odevu. Kolekcia bola prezentovaná napríklad na Unique Fashion Weeku v Prahe, na Fashion Weeku v Košiciach, na súťaži mladých dizajnérov Habitus Baltija v Rige, a na výstavách ako bol Salón architektov v Prahe a Satelit v Bratislave. Oceňujem vyjadrenie a sebareflexiu doktorandky k účasti na súťaži v Rige. Vedela a nebála sa pomenovať pozitíva a negatíva svojej kolekcie. Všetky aktivity má zdokumentované a riadne popísané.

Počas doktorandského štúdia vznikli ešte dva konceptuálne projekty, ktoré predstavujú udržateľnú módu. Prvý z nich BE PART OF ZLIN, ktorý podľa vlastných slov doktorandky, nedopadol podľa jej predstáv a vyjadřila nespokojnosť s jeho aplikáciou a smerovaním.

Druhý koncept FASHION OBESITY je kritický pohľad na súčasnú konzumnú spoločnosť. Má výchovné posolstvo a varovný akcent na presýtenosť nielen trhu ale aj našich šatníkov. Použitím vrstvenia množstva kusov odevov na modelke apeluje na zamyslenie sa nad vlastným chovaním. Projekt má ukázať spotrebiteľom ich konzum a nenásytnosť.

Pozitívum je vo výchovnej a etickej rovine projektu.

Spolupráca so slovenskou firmou ISADORE APPAREL a pre nich dizajnovaná kolekcia ECHELON sa stala prepojením teórie s praxou. Toto vyústenie dizertačnej práce aplikované do reálneho života je veľkým prínosom, nielen ako edukatívny materiál, ale aj ako spôsob realizácie princípov udržateľnej módy.

Myslím si, že výstupy z teoretickej a praktickej časti dizertačnej práce splnili ciele, ktoré si doktorandka vytýčila a ktorým sa venovala počas štúdia.

Odporúčam jej udeliť titul Dr.Art.

Hodnotím známku A.

Otázky:

Výskum a vývoj v oblasti udržateľnej módy a smart materiálov veľmi rýchlo napreduje. Vedela by ste doplniť aktuálnu informáciu, ktorú ste nestihla zapracovať do vašej dizertačnej práce?

Prof. Júlia Sabová akad. mal